

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲנִי רְאִיתִי אֶת רַבִּי יְהוּדָה שֶׁהֶזְמִין אֶת רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֲזִי, וְהָיָה טַבְּחָא, וְרַבִּי אַבָּא קָרִינָן לִיה. וְנָכִיס הָהוּא תַרְנַגּוּלְתָּא, וְנִתְפְּוִין לְתַרֵּי סִימְנִי, וּבִדְקוּ וְאַשְׁכְּחוּ דְנָכִיס חַד סִימְנָא, וְחַד לָא נָכִיס.

אָמַר לִיה רַבִּי יְהוּדָה, עַל מָה אֲתַפְּוֹנָת. אָמַר, עַל תַּרְיִן סִימְנִין. אָמַר, וְהָא אֲנָא אֲשַׁכְּחָנָא חַד נָכִיס. אֲלָא בַשְּׂרָא הוּא דְכַשְׂרָה, וְאַתָּה לָא תַהֵא טַבְּחָא מִפְּאֵן וְלַהֲלָאָה. וְאַף עַל גַּב דְּלָא בַעֲיִנָא פְּוֹנָה בַשְּׁחִיטָה.

אָמַר לִיה ר' יוֹסִי, הַפְּוֹנָה לָאו לְהָא אִיתְמַר, אֲלָא פְּוֹנָה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְנָכִיס לְשָׁמַיִם, וְלָא לְשׁוּם פְּתָגָם אַחֲרָן. אֲבָל נִתְפְּוִין לְתַרֵּי סִימְנִי, וְשַׁחֲט חַד, מוּתַר הוּא בְּדִיעְבַד. דְתַנּוּן, הַשׁוּחֲט אֶחָד בַּעוֹף, דִּיעְבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, תָּא חֲזִי, כֹּל מָה שֶׁנִּבְרָא מִזוּ הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה, הַתִּירוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָנֵי אָדָם, מִפְּנֵי שֶׁאִין לָהֶם נִשְׁמָה לְדַעַת וְלַהֲפִיר (בַּעֲבוּרַת בּוֹרָאם). דְּאֵלְמָלִי הוּיָא לְהוּ נִשְׁמָה, לָא הוּתְרוּ.

שְׂאֵר רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי חֲזִי, אֲמַרִיתוּן דְנִשְׁמָתָא לָא עֵייל בְּבַר נֶשׁ, עַד דִּיסְתַּפַּל בְּפוּלְחָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּכְדִין לְהוּי לִיה נִשְׁמָתָא, וְאֲמַרִיתוּן דְנִשְׁמָתָא הִיא קְדִישָׁא, מַעֲלִיא עַל פּוּלָא. אִם כֵּן מַאי הָאִי דְאָמַר קָרָא, כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאִפּוּי מִכָּל אֲשֶׁר בְּתַרְבָּחָא מִתּוּ, לְמָה מִתּוּ, הוּאִיל וְהָיָה לְהוּ נִשְׁמָתָא, הָיָה לְהוּ לְאִשְׁתַּזְבָּא. לָא הָיָה בִּידֵיהּ.

אָמַר וְשִׁילוּהָ לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּר' שְׁמַעוֹן, אָמַר לְהוּ וּפְךָ הוּא וְדָאִי, וּקְרָא מְסִיעֵ לָן, דְהִכִּי אָמַר אַבּוּי, דְכַד אֲתִי טוּפְנָא לָא הָיָה בְּר' נֶשׁ דִּיעְבַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּגִינִיָּה, בְּר' מִנָּח

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲנָא חָמִית לְרַבִּי יְהוּדָה דְזִמִּין לְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֲזִי, וְהָיָה טַבְּחָא, וְרַבִּי אַבָּא קָרִינָן לִיה. וְנָכִיס הָהוּא תַרְנַגּוּלְתָּא, וְנִתְפְּוִין לְתַרֵּי סִימְנִי, וּבִדְקוּ וְאַשְׁכְּחוּ דְנָכִיס חַד סִימְנָא, וְחַד לָא נָכִיס.

אָמַר לִיה רַבִּי יְהוּדָה, עַל מָה אֲתַפְּוֹנָת. אָמַר, עַל תַּרְיִן סִימְנִין. אָמַר, וְהָא אֲנָא אֲשַׁכְּחָנָא חַד נָכִיס. אֲלָא בַשְּׂרָא הוּא דְכַשְׂרָה, וְאַתָּה לָא תַהֵא טַבְּחָא מִפְּאֵן וְלַהֲלָאָה. וְאַף עַל גַּב דְּלָא בַעֲיִנָא פְּוֹנָה בַשְּׁחִיטָה.

אָמַר לִיה ר' יוֹסִי, הַפְּוֹנָה לָאו לְהָא אִיתְמַר, אֲלָא פְּוֹנָה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְנָכִיס לְשָׁמַיִם, וְלָא לְשׁוּם פְּתָגָם אַחֲרָן. אֲבָל נִתְפְּוִין לְתַרֵּי סִימְנִי, וְשַׁחֲט חַד, מוּתַר הוּא בְּדִיעְבַד. דְתַנּוּן, הַשׁוּחֲט אֶחָד בַּעוֹף, דִּיעְבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, תָּא חֲזִי, כֹּל מָה שֶׁנִּבְרָא מִזוּ הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה, הַתִּירוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָנֵי אָדָם, מִפְּנֵי שֶׁאִין לָהֶם נִשְׁמָה לְדַעַת וְלַהֲפִיר (בַּעֲבוּרַת בּוֹרָאם). דְּאֵלְמָלִי הוּיָא לְהוּ נִשְׁמָה, לָא הוּתְרוּ.

שְׂאֵר רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי חֲזִי, אֲמַרִיתוּן דְנִשְׁמָתָא לָא עֵייל בְּבַר נֶשׁ, עַד דִּיסְתַּפַּל בְּפוּלְחָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּכְדִין לְהוּי לִיה נִשְׁמָתָא, וְאֲמַרִיתוּן דְנִשְׁמָתָא הִיא קְדִישָׁא, מַעֲלִיא עַל פּוּלָא. אִם כֵּן מַאי הָאִי דְאָמַר קָרָא, כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאִפּוּי מִכָּל אֲשֶׁר בְּתַרְבָּחָא מִתּוּ, לְמָה מִתּוּ, הוּאִיל וְהָיָה לְהוּ נִשְׁמָתָא, הָיָה לְהוּ לְאִשְׁתַּזְבָּא. לָא הָיָה בִּידֵיהּ.

אָמַר וְשִׁילוּהָ לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּר' שְׁמַעוֹן, אָמַר לְהוּ וּפְךָ הוּא וְדָאִי, וּקְרָא מְסִיעֵ לָן, דְהִכִּי אָמַר אַבּוּי, דְכַד אֲתִי טוּפְנָא לָא הָיָה בְּר' נֶשׁ דִּיעְבַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּגִינִיָּה, בְּר' מִנָּח

הוא בשבילו, פָּרַט לָנֶחַ וּבָנָיו, וּזְכוּתָם לֹא הִיְתָה אֲלֵא לְהִגָּן עֲלֵיהֶם וְעַל בְּתֵיהֶם, וְלֹא הִיְתָה מִסְפִּיקָה זְכוּתָם כָּל כֶּף לְהִגָּן עַל כָּל הַדּוֹר.

וְאוֹתָם שֶׁהָיוּ צְדִיקִים בְּרֵאשׁוֹנָה, כְּמוֹ חֲנוּךְ וַיֵּרֵד, שֶׁהִיְתָה לָהֶם נִשְׁמָה, וּרְאוּיִים שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעַנְם, (מִתּוֹ מִקְדָּם לְכוּ), וְהָיוּ מֵה שֶׁאָמַר הַפְּתוּב (שם ח) כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת חַיִּים בְּאֶפְיוֹ, שֶׁעַל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁמָה קְדוּשָׁה הִיְתָה בָהֶם. שֶׁלֹּא תֵאמַר שֶׁעַל אֵלוֹ שֶׁהָיוּ בְּמִבּוּל אָמַר הַפְּתוּב, אֲלֵא בָּא הַפְּתוּב וְאָמַר (שם) מִכָּל אֲשֶׁר בְּחִרְבָּה מִתּוֹ, שֶׁלֹּא הָיוּ בִימֵי דוֹר הַמִּבּוּל וְלֹא בְּאוֹתוֹ זְמַן, אֲלֵא בְּחִרְבָּה מִתּוֹ, כְּלוּמַר, כְּבָר נִסְתַּלְקוּ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר בְּעוֹלָם צְדִיק לְהִגָּן עַל דוֹרוֹ, וְאֵז נַעֲשֶׂה דִין בְּרָשָׁעִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי חֵיִיא לְרַבִּי אָבָא, לֹא אִמְרִיתִי לָךְ שֶׁהַלְבוּשׁ הַזֶּה שֶׁל זֶהב, שֶׁהוּא לְבוּשׁ שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה? שֵׁיאִמַר, אֲשֶׁרִיכֶם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, גְּדוֹל חֶלְקָם עַל הַכֹּל לְעוֹלָם הַבָּא. עוֹד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵה שֶׁפְּתוּב (תְּהִלִּים קג) הַלְלוּהוּ בַתְּקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ"וּ בַנְּבִיל וּכְנוֹ"ר הַלְלוּהוּ"וּ בַתְּ"ף וּמְחוּל הַלְלוּהוּ"וּ בַמְּנִי"ם וְעַגְב. וְכִי צְרִיף קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא אֵת זֶה?

אָתָּא אָמַר דּוֹד, כָּל מַה שֶׁתִּשְׁבַּחוּ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִנְיֵי הַזְּמַר הַלְלוֹ, אֵינוֹ כְּלוּם. כְּאֵדָם הָאוֹמַר לְחִבְרוֹ: עֲכָשׁוּ עֲשֶׂה זֶה וְזֶה, וְכֹל מַה שֶׁתַּעֲשֶׂה אֵינוֹ כְּלוּם, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה דְבַר פְּלוּנִי. כֶּף אָמַר דּוֹד, הַלְלוּהוּ בַּצִּלְצְלֵי שְׁמַע הַלְלוּהוּ בַּצִּלְצְלֵי תְרוּעָה, כְּלוּמַר אֵינוֹ הַלְלוֹ, אֲלֵא מֵהוּ הַלְלוֹ? כֹּל הַנִּשְׁמָה תְהַלֵּל יְהִי הַלְלוּיָהּ. וְהָאֲחֵר אֵינוֹ כְּלוּם, אֲלֵא הַלּוּל הַנִּשְׁמָה, זֶהוּ שֶׁפְּתוּב (שם) כֹּל הַנִּשְׁמָה תְהַלֵּל יְהִי הַלְלוּיָהּ.

וּבְנוּהִי. וְזְכוּתָהוֹן לָא הָוּה, אֲלֵא לְאִגִּין עֲלֵיהוֹן וְעַל בְּתֵיהוֹן, וְלֹא הָוּה סִגֵּי זְכוּתָהוֹן כָּל כֶּף, לְאִגְנָא עַל כָּל דְּרָא.

וְאֵינוֹן דְּהוּוּ זְכָאִין בְּקַדְמֵיתָא, כְּגוֹן חֲנוּךְ וַיֵּרֵד, דְּהָוָה לְהוֹן נִשְׁמָתָא, וְחִזְיִין לְמִיעֵבַד קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא בְּגִינֵיהוֹן, (מִיתּוֹ מִקְדָּמַת דְּרָא). וְהָיוּ דְאָמַר קָרָא, כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאֶפְיוֹ, דְּעַל אֵינוֹן דְּנִשְׁמָתָא קְדִישָׁא הָוּה בְּהוּ. דְּלֹא תִימָא דְּעַל אֵלִין דְּהוּוּ בְּטוּפְנָא אָמַר קָרָא. אֲלֵא אָתָּא קָרָא, וְאָמַר, מִכָּל אֲשֶׁר בְּחִרְבָּה מִתּוֹ, שֶׁלֹּא הָיוּ בִימֵי דוֹר הַמִּבּוּל, וְלֹא בְּאוֹתוֹ זְמַן, אֲלֵא בְּחִרְבָּה מִתּוֹ, כְּלוּמַר כְּבָר נִסְתַּלְקוּ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר בְּעוֹלָם צְדִיק לְהִגָּן עַל דוֹרוֹ, וְאֵז נַעֲשֶׂה דִין בְּרָשָׁעִים.

אָמַר לִיהִי ר' חֵיִיא לְרַבִּי אָבָא, לֹא אִמְרִיתִי לָךְ דְּהָאֵי גּוּלְתָא דְּדִהְבָּא דְּהוּא גּוּלְתָא מְאָרִיִּהוֹן דְּמִתְנִיתִין. לִימָא, זְכָאִין אֲתוֹן מְאָרִיִּהוֹן דְּמִתְנִיתִין, סִגֵּי חוּלְקָהוֹן עַל כּוּלָּא לְעֵלְמָא דְּאֲתִי.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵאֵי דְכָתִיב. (תְּהִלִּים קג א) הַלְלוּהוּ בַתְּקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ"וּ בַנְּבִיל וּכְנוֹ"ר הַלְלוּהוּ"וּ בַתְּ"ף וּמְחוּל הַלְלוּהוּ"וּ בַמְּנִי"ם וְעַגְב. וְכִי צְרִיף קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא לְהָאֵי.

אָתָּא אָמַר דּוֹד, כָּל מַה שֶׁתִּשְׁבַּחוּ לְקַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא בְּהִנְי מִינֵי זְמַר, אֵינוֹ כְּלוּם. כְּאֵדָם הָאוֹמַר לְחִבְרוֹ, עֲכָשִׁיו עֲשֶׂה זֶה וְזֶה, וְכֹל מַה שֶׁתַּעֲשֶׂה אֵינוֹ כְּלוּם, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה דְבַר פְּלוּנִי. כֶּף אָמַר דּוֹד, הַלְלוּהוּ בַּצִּלְצְלֵי שְׁמַע הַלְלוּהוּ בַּצִּלְצְלֵי תְרוּעָה, כְּלוּמַר אֵינוֹ הַלְלוֹ, אֲלֵא מֵהוּ הַלְלוֹ, כֹּל הַנִּשְׁמָה תְהַלֵּל יְהִי הַלְלוּיָהּ. וְהָאֲחֵר אֵינוֹ כְּלוּם, אֲלֵא הַלּוּל הַנִּשְׁמָה, הַדָּא הוּא דְכָתִיב כֹּל הַנִּשְׁמָה תְהַלֵּל יְהִי הַלְלוּיָהּ.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּוּ הַמַּיִם וּגּוֹ', רבותינו פתחו בפסוק הזה (תהלים מז ט) לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ. אמר רבי אבא, בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, מעשיו מבלים אותו, אבל הקדוש ברוך הוא מבלה את מעשיו.

והינו מה שאמרה חנה, אין קדוש כה' פי אין בלתי. מהו פי אין בלתי? אל תקרי בלתי אלא בלתי.

כך הוא כתוב, לכו חזו מפעלות אלהים וגו'. אמר רבי אבא, מעשי הקדוש ברוך הוא שעשה אותם בעולם הזה, דוד הפלף היה בבהלה, ואמר לכו חזו. באו הנה צריף לו לכתב!

א"ל אמר דוד, כל דיירי הארץ שבעולם הזה לכו, לכו מראש העולם עד סופו, ותמצאו את מעשי הקדוש ברוך הוא. כמעשיו בראש העולם, כך מעשיו בסוף העולם. מביא דירים לעולם, אם זכו - מושיב אותם ואת בנייהם ואת בני בנייהם עד סוף העולם, לא זכו - מחריב אותם מהם, ואותו מקום ואותה קרנה לא תבנה לעולמים. להראות לבני אדם שמקום של רשעים היה אותו מקום, והקדוש ברוך הוא עשה בו דין, זהו שכתוב אשר שם שמות בארץ. דבר אחר, לכו חזו מפעלות אלהים, אמר רבי פנחס, מה ראה דוד שאמר מפעלות אלהים ולא אמר מפעלות ה'? אלא בשם של אלהים השתכלל מעשה בראשית, וכשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, היו המים הולכים ויורדים, וכשזרק הארץ למטה, זרק אותה בין המים, והיתה טמונה, וקפאה בין המים.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּוּ הַמַּיִם וּגּוֹ', רבנן פתחי בהאי קרא, (שם מז ט) לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ. אמר רבי אבא, בא וראה, שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, מעשיו מבלין אותו. אבל הקדוש ברוך הוא, מבלה את מעשיו.

והינו דאמרה חנה, אין קדוש כה' פי אין בלתי. מאי פי אין בלתי. אל תקרי בלתי, אלא בלתי.

כך הוא פתיב, לכו חזו מפעלות אלהים וגו', אמר רבי אבא, עובדוי דהקדוש ברוך הוא דעביד להו בעלמא דין, דוד מלכא הנה בהתבהלא, ואמר לכו חזו, בואו מפעי ליה.

א"ל אמר דוד, כל דיירי ארעא די בעלמא דין, זילו, זילו מרישא דעלמא עד

סופיה, ותשפחון עובדוי דהקדוש ברוך הוא, כעובדוי ברישא דעלמא, כך עובדוי בסייפי דעלמא, מייתי דיורין בעלמא, אי זכו, מותיב להו ולבנייהו ולבני בנייהו עד סופא דעלמא. לא זכו, מחריב להו מנהון. והוא אתרא, והוא קרפא, לא אתבני לעלמין. לאחזאה לבני נשא, דאתר חייביא הוה ההוא אתר, והקדוש ברוך הוא עבד ביה דינא, הדא הוא דכתיב, אשר שם שמות בארץ.

דבר אחר, לכו חזו מפעלות אלהים, אמר רבי פנחס, מה ראה דוד דאמר מפעלות אלהים, ולא אמר מפעלות ה'. אלא בשמא דאלהים, אשתכלל עובדא דבראשית. וכד ברא קודשא בריך הוא עלמא, הוּוּ מִיָּא אֲזֵלִין וְנַחְתִּין וכד רמא ארעא לתפא, רמא לה בין מיא, והות טמירפא, ואתקראשא בין מיא.